

Compendiosus tractatus de arte loquen-
di a tacendi multū utilis.

Quomā in dicēdo multi errāt. nec est aliq̄s
q̄ linguā suā ad plenū valeat domare. **B**tō
Iacobo hoc testate qui dixit. ¶ **N**atura be-
stiarū a serpentū volucrū a ceterorū domat^a a natura
hūana. sed linguā suā nemo domare p̄t. **I**ō ego **A**l-
bertanus breuē doctrinā sup̄ dicēdo atq; tacēdo vno
versiculo cōphensam tibi filio meo stephano tradere
curavi. versicul⁹ hic ē. ¶ **Q**uis. q̄d. cui. dicas. cur. q̄s.
mō. q̄n. req̄ras. **V**erū q̄ hec v̄ba in hoc versiculo cō-
prehēsa p̄derosa sūt a ḡnalia a ḡnalitas parit ob-
scuritātē. ut digestis de iure fisci. l. ita fidere. ¶ **I**ō il-
la exponere ac p̄ modulo mee sciētie. lic; nō ad ple-
nū p̄posui delucidare. ¶ **T**u igit^r fili carissime cū loq̄
desideras a temetipso mape debes ad exēptū galli q̄
anteq̄ cātet ter se cum alis pcutit in p̄ncipio. **I**taq;
anteq̄ sp̄s ad os tuū v̄ba p̄ducat teip̄sū a oīa ver-
ba in hoc v̄siculo posita req̄ras. dico tibi ut nō solū
q̄ras a teip̄so. sed req̄ras. v̄ itēq; q̄ras. na; ist̄s reite-
ratō; denotat. ut dicas req̄ras. v̄ itēq; q̄ras. sic em̄ re-
petere d̄; q̄s. hoc est itēq; petere. ita req̄rere d̄; q̄s. v̄
itēq; q̄rere. ¶ **Q**uis es q̄ loq̄ris habz q̄nq; p̄cta.
¶ **P**rimū punctū est.

Quā req̄res in aīo tuo q̄s es. q̄ loq̄ velis vtrū ist̄s
dictū ad te ptineat v̄l nō. **S**i nō. illi d̄cō te im-
miscere nō d̄s. sicut em̄ p̄ leges. **C**ulpa est imiscere
rei ad se nō ptinēti. ut d̄c̄ regula iuris. **I**ta culpa ē
loq̄ illi q̄d ad se nō ptineat. **V**n̄ salo. in p̄b̄ijs dix̄t
Sicut q̄ app̄hendit auribz canē. ita q̄ trāsit. a ip̄atēs
cōmiscet alteri⁹ rixē. **E**t iesus fili⁹ sydrac dixit. **D**e ea
re q̄ te nō molestāt ne certauer̄. **V**n̄ q̄dā. **Q**d te nō
tāgit hoc te nullaten⁹ angit. **Q**ue res tibi sūmope
notāda est. q̄m̄ si de reb⁹ ad te nō ptinētib⁹ minime
curaueris. magnā cordis a aīmi trāquillitatē tibi

a . j.

compabis. qđ egregie dicit metrista quidā. Pacificus
cat multū. de paucis fumere cultū.

Secundū punctū est.

Regras teipſū a teipſo. An aliq̄ pturbatōne aī
capt⁹ sis. s. ira odio vſ inuidia. Aut sis ab anī
passiomb⁹ alien⁹. Nā si turbat⁹ anim⁹ tu⁹ fuerit a
loquēdo abstinere debbis a mot⁹ aī turbatos cohi
beb. Ait ei tullī⁹. Virt⁹ ē cohibere mot⁹ aī turbatos
ac appetit⁹ obediētes efficere rōmī. Et iō tacere d; ira
tus. Quā ut ait seneca. Irat⁹ nichil nisi criminis lo
qui⁹. Quare dixit catho. Irat⁹ de re incerta contē
dere noti. Ira ipedit animū ne possit cernē verū. Et
ali⁹ dixit. lex videt iratū. Irat⁹ nō videt illā. Vnde a
ouidi⁹ dixit. vince aīm irāq; tuā q̄ cetera vincis. In
a tullī⁹ dixit. Iracul absit cū q̄ nil recte fieri nil cō
fiderari pōt. Que in aliq̄ pturbatōe sūt ea nec cōstā
ter fieri pnt nec ab his q̄ adsunt approbari. Vides ḡ
q̄ta mala faciūt in hoīe passiōes iste. ira odiū inui
dia amor tristitia libido. Ait ei salusti⁹. Oēs hoīes q̄
de reb⁹ dubijs cōsultāt. ab odio aīcia ira atq; mīa
vacuos eē decet. Qm̄ nō facile anim⁹ ven pūdet vbi
hec officiūt. Quare anim⁹ his passiomb⁹ turbat⁹ nō
verū videt q̄ sūt morbi aī ip; excecātes. qđ egregie
testa⁹ petr⁹ alphōsi⁹ dicēs. Natuā h; h; hūana ut aīo
quo q̄ pturbato in vero falsoq; discernēdo discretō
nis careat oculo. Et si de ira irato atq; iracūdo sciēvo
lueris lege in libro quē cōposui de amore a dilectōe
dei a aliar; rez a de forma vite. In titulo de amicia
dia iracūdi hoīs vitāda. Etiā certe caue debes ne vo
lūtas dicēdi intantū te moueat atq; ad dicēdū indu
cat q̄ appetit⁹ tu⁹ rōmī nō cōsentiat. Ait ei Salomō.
Sicut vrb; patēs a sine muroꝝ ambitu. ita vir qui
nō pōt cohibere spm̄ suū in loq̄ndo. In etiā dicit cōsue
uit. Tacere q̄ nescit loq̄ nescit. Restit ḡ stult⁹ loqui
q̄ tacere nescit. Nā a qđā sapiēs introgat⁹ cur tā
tū taceret. an q̄ stult⁹ eēt. Rndit. Stult⁹ tacere non

potest. Alibi Salomō dixit. **A**ux tuū a argētū tuū
cōfla. a verbis tuis facto statera a imponi ori tuo
frenos rōs. Et attēde ne forte labaris in lingua et
fit casus tu⁹ insanabil in morte. Et itez idē ait. **O**
custodit os suū custodit aīa; suā. Qui at in cōsidera
tus ē ad loq̄ndū. sentiet mala. Et etiā **C**atho d. Vir
tutē p̄mā puto cōpescere linguā. Proxim⁹ ille deo q̄
scit rōne tacere. **T**ercū punctū est.

Rēgras teip̄sū a a teip̄o in aīo tuo recogites. q̄s
es q̄ aliū rēphēdē vis v̄l alijs dicē v̄l vtz de fiki
dicto v̄l facto valeas rēphēdi. nā dixit bt̄s Paul⁹
in epla ad rōnos. Incausabil es o hō q̄ iudicas. naz
teip̄sū cōdēnes si eadē agas q̄ iudicas. Et in eadē epla
sb̄dit q̄ ergo aliū docēs teip̄sū ^{non} docēs q̄ p̄ dicas nō fu
rādū. furaris. Qui dicis nō mecādū. mecaris. Qui
abhoīaris idola sacrilegiū facis dū in honoras. a ca
tho d. Que culpaē soles ea tu ne feceris ip̄e Turpe ē
doctori cū culpa rēdarguit ip̄z. nā bñ dicēa male opa
ri nil aliū ē q̄ se p̄pa voce dānare. ut Aug⁹ ait Et ali
bi idē catho ait Alter⁹ dū; l factū ne carpsert vnq̄
Exē^o fiki. ne te deridat alt⁹ Vñ greg. ait. **O** bñ docz a
male viuit. q̄st dānari d; diu instituit. Priusq̄ igr²
aliū culpes a vicijis fiki; inocēs eē cuēs. qd idē gre
ofit dicēs. **O** aliū arguit de p̄ctis a p̄ctis d; eē alie
n⁹ Exē^o xpi q̄ mulierē in adultio dephēsā absoluit a
liberauit a pessimis iudeis q̄ accusabāt a iudicabāt
peccatcē. cū ipsemet scelestissimi foret. Terrea² hic
iudices fornicarij adulteri auari iusti tā spūales q̄
seculaēs. de q̄bz ait salomō **J**udiciū durissim⁹ fiet his
q̄ presūt. a seq² qm̄ potētes potēter tormta paciēter

Rēgras a teip̄so intra te. **Q**uartū punctū
q̄s es q̄ dicere velis. Vtz bñ doct⁹ v̄l indoctus
Etiā quod dicere velis bñ sapias alioq̄n bñ dicere
non valeres. Nam q̄dam sapiēs interrogat⁹ quō
modo optime possi dicere. respondit. Si tantūmō di
xeris qd bñ scierit. Et iesus syrac. Si ē tibi itellcūs

Responde primo tuo. si autē sit manus tua sup os
tuū. ne capiaris in verbo indisciplinato a confundari.

Quintū punctum.

Regras q̄s erit effect⁹ tue locutōnis. nā q̄dā ab
inicio vidē^r bona q̄ malū effectū habēt. Queri^r
nō solū principū sed etiā finē a effectū req̄rere debes
Vñ **P**aphil⁹ dixit. Principū finē spectat prudentia
rerū. Fms principū hz om̄e dec⁹. Verbi principū
fine; arcūspice vbi. Vt meli⁹ possis p̄meditare loq̄.
Si autē verbū q̄d dicere vel dubiū appareat vtrū bo
nū effectū habiturū sit. an nō. silere dēs potius q̄ di
cere. Nā dixit **P**etr⁹ alfonfus q̄ fuit optim⁹ philoso
phus. Si dicere metuas vñ peinteas. sp̄ est meli⁹ nō
q̄ sic Sapiēti em̄ magis expedit tacere p̄ se. q̄ loqui
cōtra se. qz paucos vel neminē tacēdo multos loqn
do arcūuentos vidim⁹. Qd̄ pulcre voluit q̄ ait. Nil
ta uisse nocet. nocet eē sepe loquutū. Verba em̄ sa
gitis sunt q̄ si filia. facile emitū^r difficile retrahūt^r
Quare dici cōsuevit Euolat emissū irreuocabile ver
bū. Hoc vult **A**risto. dicēs. Qd̄ semel dictū est am
pli⁹ resumi nō p̄t. Ergo in dubijs meli⁹ est tacere q̄
dicere. sic a in factis dubijs meli⁹ est nō facere q̄ fa
cere. ut ait tullius dicēs. Bene p̄ceperūt q̄ vetāt age
re qd̄ dubites equū an iniquū sit. Eqtas eī p̄ se tu
cet dubitatō at̄ significatōez cōtin et iniurie. a ali⁹
dixit. Si qd̄ dubites ne feceris. Certe om̄e iudiciū
qd̄ dubitatū fuerit fugito. Ad intelligētīā a exposi
tōem hui⁹ dictōis q̄s. multa notari possent. S; ista
q̄nq; pūcta sup̄i⁹ posita breuitatis cā tibi sufficiant

Sequitur de quid loqueris.

Predictis notatis diligētē qz cognitē sup̄ hac
dictōe q̄s. sequitur vidē aliq̄ expositōis cā super
hac dictōe quid. a habz decē puncta.

Primum punctū de quid loqueris.

Requirere debes in p̄mis vtrū verū vel falsū. Ait
em̄ **J**esus syriac. Ante oīa opa tua v̄bū verax

precedat te. a ante oem actum cōfiliū stabile. **S**up
oīa em̄ veritas est colenda q̄ sola deo hoīes p̄rios
facit cū ipse de⁹ v̄itas sit. ipsemet hoc testāte cū dix̄t
Ego sum via v̄itas a vita. Si ḡ loq̄ debeas veritatē
oīi mō dicas. mēdacio do lofo perit⁹ fugato. vñ p̄
pheta. **O**s iusti meditabi⁹ sapiētā. a lingua ei⁹ lo
quet⁹ iudiciū. a veritatē vel finam verā. vñ **S**alo. in
eccl̄astico. **P**oti⁹ diligēd⁹ est fur. q̄ assidu⁹ in mēda
cio. **E**t ali⁹ dixit. **A**cq̄esce veritati siue a te plate. siue
tibi oblate. **E**t etiā casti odor⁹ **P**essima cōsuetudo ē
despicere veritatē purā. in q̄ nichil imisceat⁹ falsitatē
Nā ut idē ait. **P**onū est v̄x si nō aliqd̄ ibi imisceat⁹
aduersū. **I**dē intelligo ead̄ de simplici v̄itate. **A**it em̄
Sene. **O**īo ei⁹ q̄ veritati opam dat. incōposita a sim
plex eē debz. **I**ta ḡ veritatē loq̄ debes. ut dcm̄ tuū ha
beat pōd⁹ iurisiurādi. a nichil infit̄ int̄ tuā simpli
cē assertionē a iurisiurādū. **N**ā ut ait **S**ene. **D**ictū qd̄
nō habz sine iurisiurādo pond⁹ ei⁹ q̄ iurisiurādi pōd⁹
vile ē. **E**t itez idē dic̄ in li. de forma honeste vite. ni
chil tibi infit̄. an affirmes an iures. de religiōe a fi
de scias agi vbiq̄q̄ de veritate tracta⁹. **N**ā et si iure
iurādo de⁹ nō inuoca⁹. a inuocat⁹ nō fit testis tñ nō
trāseas v̄itatē. nec iusticie trāsilias legē. q̄ si aliqñ
cogaris vti mēdacio. vtere nō ad falsitatē sed ad ve
ri custodiā. **E**t si contigerit fidelitatē mēdacio redimē
nō mētiet̄ sed poti⁹ excusaber̄. q̄ ibi honesta cā est
iust⁹ at̄ secreta nō pdit. tacēda ei tacet. loq̄nda loq̄t⁹
Atq̄ illa pax ē secreta tranq̄llitas. v̄itatē ḡ purā di
cas a simplici. a deū roga ut v̄ba mēdaciō lōge a te
faciat. **N**ā a **S**alomon rogauit deū dicēs. rogauit te
dñe ne deneges michi añq̄ moriar. vanitatē a v̄ba
mēdaciō lōge fac a me. mēdicitatē a diuidias ne debe
ris michi. ne opulsus egestate furer a p̄iurē nomē
dei mei. **E**t sic nō des loq̄ nisi v̄itatē ita nec facē. **D**ix̄t
em̄ bt̄s **P**aul⁹ i ep̄la. ij. ad corin. **N**ō ei possum⁹ ad
uersus veritatē loq̄ sed pro veritate. a talē veritatez

bicas que tibi credatur. Alioqñ pro mēdacio repus
ta² sicut ecōuerso. vicē veri obtinet qđ falso credi². Et
itēo dixi supra dolosū mēdaciū pemit⁹ fugato nō em̄
est iudicād⁹ mēdax qđ dicit falsū qđ putat ver⁹. Quia
qđtū in ipso est nō fallit: s; ipse falli². Ecōtra menti²
qui dicit eē ver⁹ qđ putat falsū: nec est liber a mēdas
cio qđ ore nesciēs verū loqui². Sciēs autē veritatē mēs
titur. ut btūs Aug⁹. di. Vñ mēs tria verbis mēdax
est a pestifera. ut testa² esopus Om̄e gen⁹ pestis su
perat mēs dissona verbis: qđ quidē peste multū labo
rant dignitatū cupidiz: qđ preclare dicit salusti⁹ Am
bicio multos mortales falsos s; bive coegit: ali⁸ clau
sum in pectore: aliud in lingua promptū habere.

¶ Secundus punct⁹.

Utrū res qđ dicere vis: vtrū sit vtile graue et
pfitabile. aut sit vanū a inane. Verba eī vtilia
virtuosa a pfitabilia s; dicere debem⁹ inania vero pe
mit⁹ s; flere. Aut em̄ seneca de forma honeste vite s; mo
quoq; tu⁹ nō sit inanis sed aut cōsole² aut doceat aut
p̄cipiat aut moneat Et paul⁹ in ep̄la ad thimothēū
Dixit p̄fana a vaniloquia euita

¶ Terc⁹ pūct⁹

Rēqras an dicas qđ rōnabile sit: an irrōnabile
Rōnabilia verba s; sunt dicēda. Irrōnabilia
vero sūt tacēda. Nā qđ rōe caret nō p̄t esse diutur^m
qđ em̄ rōem secū portat totū mūdū vīat. vñ sc̄ptur
est. Si vis vincere totū mūdū te subice rōi. Rōe eī
muniēda est adolescētia: a etiā dici cōsuevit. Dñ ad
hibita rō cernit qđ optimū sit: neglecta vero mul
tis implica² errorib⁹.

¶ Quart⁹ punct⁹.

Rēqras vtrū dicas qđ asper⁹ v̄l dur⁹. aut qđ mol
le dulce v̄l suaue. dulcia em̄ verba sūt p̄ferēda
Cōtraria vero tacēda a pemit⁹ obmittēda. Dixit eī ie
sus syriac. Tybie a psalteriū suaue faciūt melodiā
sup vtraq; autē lingua suauiis. Et itē idē dixit Ver
bū dulce multiplicat amicos a mitigat inimicos.
vñ a dici cōsuevit Silua tenet lepore sapiētis lingua

leporem. Et pamphilus. Excitat a nutrit facundia dul-
cis amor. Mollia etiam verba non dura dicenda sunt
Ait enim salomō mollis sermo frangit irā. Fmo q̄ dur-
rus suscitatur furorē. Hoc idē tullius p̄clare dicit. Nō faci-
le dictū est: q̄topere cōtūat aīos comitas: affabilis
tasq̄ sermōnis.

¶ Quintus punctus.

Rēgras an dicas q̄d pulcrū a honestū an turpe
v̄l malū. nā pulcra a honesta verba dicēda sūt
turpib⁹ a malis dimissis. ait eī bt̄s Paul⁹ in eplā
p̄ma ad corin. Nolite seduci corūpūnt bonos mo-
res colloq̄a mala. a alibi idē dixit in eplā ad ephesi-
os. Dis fmo mal⁹ de ore vestro nō p̄cedat. Et itē i
eadē eplā subdit turpitudine aut stultiloq̄uz a scurriti-
tas q̄ ad rē nō p̄tinet nō nomīe in vobis sicut decz s̄a-
ctos. Et sene. dixit de formula honeste vite. A v̄bis
q̄ turpib⁹ abstinet q̄ licētia eoz ip̄rudētia nutrit
Et salomō dixit. Nō assuet⁹ in v̄bis ip̄properij n̄ eru-
die auctis diebz vite sue: s̄ sp̄ in grā sale fit cōditus
Ait em̄ bt̄s paul⁹ in eplā ad colōcēses. Sermo v̄o
sp̄ in grā sale fit cōdit⁹ ut sciatis quō oporteat v̄m̄
cuiq̄ respondere.

¶ Sextus punctus.

Rēgras ne q̄d dicas obscurū v̄l ābiguū. S; dicē
debes clarū a aptū. Dicit eī lex. Nichil interest
neget q̄s aut taceat an obscure r̄ndeat q̄ntū ad hoc
ut incertū dimittat interrogantē. Scriptū est eī fact⁹
est mutū eē q̄ q̄d nemo itelligat dicere. Hic ē ut ne-
mo sophisticē loq̄ dēat fmo eī sophistic⁹ obscur⁹ ē a
deceptorū Ait eī iesus sydrac q̄ sophisticē loq̄ odibil⁹
est a oī re defraudabi⁹ nō eī data est illi a deo gratia.

Rēgras ne q̄d iniuriosū v̄l **¶ Septimus punctus.**
cōtumeliosū dicas v̄l facias. Scriptū est eī ml-
tis iniuria qui v̄m̄ facit iniuriā Vñ Iesus sydrac d-
Oīes iniurie p̄ximi ne memineris a nichil agas in
operib⁹ iniurie. Vñ Cassiodor⁹. Iniuriā v̄m̄ cōpas-
go totā cōuertit. a etiā Paulus in eplā ad colōcen-
ses ait. Qui em̄ iniuriā facit accipiet q̄d iniq̄ gessit

Et Seneca in epistola. Ab alio expecta quod alteri feceris a hoc in alio de quolibet iniuria a contumelia a maxime de illa que fit sub similitudine boni. Ait enim Tullius. Nulla maior aut capitatio est iniuria quam eorum que tunc cum maxime fallunt. id agunt ut boni viri esse videantur. Iniuria namque a contumelia tam pessime sunt ut non solum civitatibus singulariter nocent. Sed a etiam civitatibus a regnis que propterea destructio et mutatio patiantur. Nam ut ait Iesus Syriac. Regnum a gente in gentem transfertur propter iniusticias iniurias a contumelias. Et non solum a dicendo vel faciendo alteri iniuriam. Cohibere te debes atque cessare. Sed etiam alteri volenti dicere vel facere iniuriam obstare debet si commode potes. Ait enim Tullius in libro de officiis primo. Duo sunt iniusticie genera unum eorum que inferunt iniuriam. Alterum eorum que ab his quibus inferuntur si possunt non impugnant iniurias. Et tamen est vitium que non obstat iniuriati si potest que si parentes aut patriam aut amicos deserant. Si commode possunt dici quod ea demum fieri posse dicuntur que commode fieri possunt ut lex nostra dixit. Si autem alius tibi iniuriam dixerit tacere debet. Nam ut ait Augustinus in libro de summo bono. Gloriosius tacenda est iniuria fugere quam respondendo superare.

Octavo puncto

Requiras ne quid irrisorium dicas neque de amico neque de quolibet alio. Scriptum est enim. Amico nec ioco ludere quod de liceat. Et iterum. Bonus amicus Iesus qui irascitur inimicus aut propter derisiones de se factas tunc cito ad verba pervenerit aut verba: cuiuslibet autem irrisio de se facta displicet. Irrisio facit ut amor inter eos minuitur. Et secundum regulam amoris. Si amor minuat a cito deficit a raro conalescit. Et certe propter irrisiones factas cito diceret tibi quod nolles audire. Nam dixit Salomon. Qui temere manifestat vitia sua in tempestate audiet crimina. Et Mercator dixit. Deridens alios non inderis ab ipsis. Et iterum idem. Si rides alium vel si rideris utrumque culpa est in aures patris turpe sequens vero magis. Requiras ne quid dolosum dicas neque sediciosum. Dixit enim propheta.

Disperdat dñs vniuersa labia dolosa a linguā ma-
liloquā. Et idē predare querit. Quid detur aut ap-
pona^r ad linguā dolosam. Et rñdet vbo terribili. da-
buntur acute sagitte potētis dei cū carbombz desolato-
rijs. Cauendū tibi fūme ne aliqd sediciosū dixeris.
Nichil em̄ est pñciosi⁹ in ciuitate q̄ seditio vbi ses-
ditio ibi ciuiū diuisio. Sed ut ait dñs. Om̄e regnuz
in se diuisū desolabi^r a dom⁹ sup̄ domū cadet.

¶ Nono puncto.

Req̄ras ne qd supbū dicas. Rā dixit salomon.
Vbi fuerit supbia ibi a cōtumelia. vbi at̄ hūi-
litas ibi sapientia simul cū glā. Et Job. Si ascēderit
vsq; ad celos supbia a caput ei⁹ nubes tetigerit q̄ si
sterq̄limiū in fine p̄detur. Et Iesus sydrac dixit. Odi-
bilis est corā deo a hoib⁹ supbia a execrabit̄ ois in-
q̄tas. Et itez obiurgatio a iniurie annullabūt sub-
stātiā a dom⁹ q̄ nimis locuples est annullabit^r sup-
bia. Et ita dare p; q̄ supbia facit hoiez odibile apd
oēs. a destruit oia q̄ possid; dona. Qd̄ multū egregie
testa^r qdā dicēs. Si tibi copia si sapiētia formaq; de-
tur. Sola supbia destruit oia si comite^r. Demiq; req̄-
ras ne vbu odiosū dicas. Sēptū est nāq; de oi odioso
verbo red ditur sum⁹ rōez. Sit itaq; vbu tuū efficax
nō inane. vñabile: dulce. suaue. molle a nō duruz
pulcrū a nō turpe. vel matū a nō obscurū. nō abiguū
nō sophisticū nō iniuriosū nec sediciosū. nō irrisoriū
nec dolosū nō supbū nec odiosū. hoc demiq; trado tibi
p̄ regula generali q̄ oia facta q̄ pietatez caritatē a
verecūdiā nrām ledūt. Et ut gnāte dicam q̄ tra bo-
nos mores sūt: nec nos facere posse credēdū ē ut lex
nrā dic̄. q̄ nec ea dicere dēm⁹: Ait ei socras. Que facē
turpe ea nec dicē honestū puto. Honestā igr̄ sp̄ dicē
dēs nō solū int̄ extraneos s; et̄ int̄ tuos nec em̄ inbo-
nestis vbis int̄ suos vti d; q̄ honest⁹ int̄ alios esse
desiderat. Cū in oi pte vite honestas p̄necessaria est
Et certe h; sint infinita exēpla sup̄ h; verbo q̄ ad eius

expositōem a intelligētiam dici possent. **Sed** hec ad
p̄ns tibi mi fili dicta sufficiāt.

Cui loq̄ndū sit habz puncta septem.

Habito tractatu sup his duabz d̄cōibz q̄s a q̄d. Ac
cedas ad tractandū sup hac d̄cōe cui. Et sūt isti d̄cō
sideratōnis puncta septem.

Prim⁹ punctus.
Quoniam loq̄ desideras: req̄ras cui loq̄ris vtz amico
vel alteri. Amico loq̄ b̄n a certe potes: qz nihil
est dulci⁹ q̄ h̄e amicu cū q̄ tamq̄ cū teipso loq̄ris.
Nō tñ talia loq̄ris de qbz p̄palādis a publicādis ti
meas: si inimic⁹ postea fiet. Ait em̄ seneca in epl̄is.
Sic loq̄ris cū amicis tāq̄ de⁹ audiat a sic viuas auz
hoibz tāq̄ de⁹ videat. a ali⁹. Sic h̄eas amicu ut n̄ ti
meas ip̄m fieri inimicu. Vñ petr⁹ alphōsus Prop̄t
amicos nō p̄batos p̄uide². semel de inimicis a mil
lesies de aicis: qz forsan amic⁹ q̄nqz fiet inimic⁹. Et
sic leui⁹ poterit p̄q̄rere d̄anū suū. Secretū ḡ tuū de q̄
nō vis ut scia² v̄l nō potes h̄e cōfiliū quim reuele² t̄z
bi soli h̄eas nullaqz manifestes. Ait ei iesus sydrac
Amico a inimico noti enarrare sensū tuū. a si ē deli
ctū tuū noti denudaē. Audiet ei te a respiciet te a q̄si
defendēs pct̄m tuū s̄bidet te. Et ali⁹ ait. Qd̄ secretū
eē vis nemī dicas. a ali⁹ Vix existimes ab vno posse
celari secretū. Et ali⁹ Cōfiliū l̄ secretū tuū absco dituz
q̄i in carcē tuo ē reclusū. Reuelāte v̄o te ī carcē suo te
net ligatū. Quare dixit. Qui cōfiliū suū retinz ī corde
sui iure meli⁹ eligē. Nā tuti⁹ ē tacē q̄ ut taceat aliū
rogare. Cōcordat sen̄. Si tibi n̄pi nō ip̄asti ut tacēs:
quō ab alio filētū quis. Si at cōfiliū secretū h̄e v̄o
luer̄ aicissimo fidelia p̄bato atqz secreto i⁹ omittas
Suadz ei salo. Multi pacifici sint tibi a cōfiliari⁹ vñ
de mille. Et catho Cōfiliū archanū tacito omitte so
dali. Corpis auxiliū medico omitte fidelī. Inimico
āt nō multū loq̄r̄ nec secreta tua illi detegas. s̄ pul
tre docz q̄ ait. Nec cōfidat̄ secreta nec detegat̄. Cū qbz
egistis pugne discrimia tristis. a alibi idē d̄. Nulla

fides hosti tibi fit q̄ talia nosti. Proius a hostit̄ tibi fit p̄suasio vil̄. Et hoc dico tibi etiā si cū inimico in grāz redier̄. Sc̄ptū est ei cū inimico tute nemo in grāz redit. vapor ei odij sp̄ latz in pectoē inimici Vñ sene. Nūq̄ vbi diu fuit ignis defiat vapor. q̄re itez ait. Pro aīco poti⁹ expedit occidi q̄ cū inimico viuē Vñ a salo. Inimico antiq̄ ne credas in e⁹. Et si hūi lis vadat a curu⁹ nō credas illi capt⁹ ei est vtilitate nō aīdia Reūti⁹ volūate ut capiat fugiēdo q̄ nō potuit p̄sequēdo. Et alibi idē verbū horribile d̄t. In oculis tuis illacrimabi⁹ inimic⁹. Et si viderit t̄ps nō satiabi⁹ sāguīe tuo. Et petr⁹ alptōsus di. Ne associes te inimicis tuis: cū alios poter̄ repire socios. Que eī mala egeris notabūt. q̄ vō bona fuerūt demigbūt. cū oib⁹ demiq̄ caute loq̄ndū a faciēduz est: q̄ multi credū⁹ amia: q̄ reuera sint inimici. Nā oēs ignotos q̄i inimicos suspicādos asserit. Ait em̄. Nō egredieris viā cū aliq̄ nisi p̄us eū cognouer̄. Et si q̄sq̄ i via tibi ignot⁹ te associauerit: iterq̄ tuū inuestigauerit dic te velle lōgi⁹ ire q̄ disposueris. Et si detulerit lāciā vade a dextris. si ensem vade a sinistris.

Req̄ras vtz insipiēti an sapi **S**cds punct⁹. Benti loq̄ris Ait ei salo. In aurib⁹ insipiētū nō loq̄ris. q̄ despiciēt doctrinā eloquiū tui. Et itez Vir sapiēs si cū stulto stēderit siue irasca⁹ siue rideat non inueniāt req̄ez. Et itez. nō recipit stult⁹ vba prudentie nisi ea dixer̄ q̄ versan⁹ in corde suo. Et iesus sydz̄c Cū dormiēte loq̄z. q̄ narrat stulto sapiētiā a in fine narratōis dicet: q̄s est hic. **T**ercia⁹ punctus.

Req̄ras ne cū irrisore loq̄ris. Sc̄ptū est em̄ Cū irrisore cōsortiū nō habeas loq̄le eius assiduitatē q̄si toxica fugias. Societas ei⁹ cui loq̄ris est alternā affabilitas. Et salomō. Noli arguē irrisorē ne te oderit. Argue sapientē a diliget te. Et sene. dicat. Qui corripit irrisorē ipē sibi iuriā. q̄ arguit ip̄iū ipē sibi maculā querit. **Q**uart⁹ punctus.

Requiras ne cū linguoso v^l loquaci colloquiū
habeas neq; cū amīs .i. latrātibz a mordacibz
Ait eī ppha Vir linguosus nō dirigitur in tra. Et ie
sus sydzē d^t Terribil^r est in cūate sua hō linguosus
Et temerari⁹ in v^o suo odibil^r est. Et itoz q̄ odit lo
q̄tatē extinguit maliciā Et alibi idē dīc. Cū viro lin
guoso nō loq̄ris. in ignē illi⁹ sternes ligna. Et alibi
idē ait. Nec cū fatuis cōsiliū habeas nō eī possint dis
ligē nisi q̄ eis placēt. Itē cū amīs nō multū loq̄ris.
Ait eī Tulli⁹. Rō amīoz pemit⁹ abiciēda est. Cmos
grece latine dī camis. In amīa dīcūt^r latrātes ut ca
nes de q̄bus a fili⁹ d^t dñs. Nolite picere margari
tas inter porcos.

Quinto puncto.

Requiras ne cū matiuol multū cōtēdas. Ait em̄
Aug. Sic ignis q̄to magis ligna suscepit sp̄ in
maiorē flāmā erigī^r. Ita mal⁹ hō q̄to magis vōem
audierit sp̄ in maliciā exatibi^r. Vñ Salo. In malis
uolā aiāz nō itrat sapiā. Quae catho d^t. Cōtra v^o
fos noli cōtēdē v^o bis. Sermo da^r cūctis ai sapiā paud

Requiras ne de secretis cū ebrio v^l Sexto pūcto
multi ē mala loq̄ris Dīc em̄ salo. Nullū secretū
est vbi regnat ebrietas. Et ali⁹ dīc Garrulitas mu
lier⁹ id soluzno vit celare qd̄ nescit. Septio puncto

Demīq; requiras q̄bz audiētibz aliq̄d loq̄r. Scrip
tū est eī. Prospice te arcū: si vis pferro sinist^r
Ne liceat forsan q̄ maledicat idē Et certe multa exē
pla ad expositōe; a intelligentiā h⁹ dictōis cui poni
possēt. S; ista in p̄nti tibi carissime fili sufficiant.

Cur loq̄ndū sit req̄rendū est a sunt qñq; seruāda
Hunc accedam⁹ ad expositōe; h⁹ adūbñ Cur. Et
certe ist⁹ Cur cām req̄rit. Requiras ergo tui dicti
cām. Rā sicut in factis a faciēdis cā est req̄renda di
cēte Sen. Cuiusq; facti cām req̄re a cū inciāuer^r exi
tus cogitabis. Ita q̄ in dictis cā est req̄renda Et si
cut sine cām nil agi^r nec iracū⁹ fortuitis casib⁹ impli
ca^r. ut cassio. dixit. Ita sine cām nil dicere dēs. Et hīc

in qualibet re cōposita q̄druplex causa repetit^r effici
ens. material^r formal^r atq; final^r. Ita a in dictis no
stris q̄druplex cā q̄nq; repi^r. Cā material^r otine^r s̄b
q̄d. Formal^r s̄b quō. Cā efficiēs sub q̄s S; in p̄nti lo
q̄mur de cā finali. quā cām q̄rim⁹ p̄ Cur. Cā igit^r fi
nalis tui dicti sit aut p̄ dei s̄uicio: aut p̄ hūano cōmo
do: aut p̄ vtroq; aut forte p̄ amico aut p̄ oib⁹ p̄dās
Pro dei s̄uicio ut faciūt p̄dicatoēs seculares a spūas
les. Pro hūano cōmodo ut causidici a ali⁹ oratores
Nā sc̄dm bt̄m aug. Lic; aduocato v̄dere iustā ad
uocatoēm: a iurisp̄ito v̄dere iustū cōsiliū. Et hic q̄n
dicas v̄ba p̄ hūano cōmodo. Req̄ras q̄d sit cōmodū
a q̄ledebz em̄ eē pulch^r nō turpe. qz sc̄bz leges. Tur
pia lucra sūt ab hoib⁹ ppulsanda. Quare sene. dic.
Turpe lucz vel disp̄diū fugito. Et ali⁹ valde p̄dare
ait. Lucz cū malā fama dānū est appellādū. Et ali
bi sc̄ptū est. Mall^r p̄didisse q̄ turpit accepisse. D;
etiā eē cōmodū moderatū: cōpomi^r ei cōmodū ex cū a
ex mō. Nā ut ait Cassiodor⁹. Si cōmodū mēsurā ex
cesserit vim sui nois nō hēbit. D; etiā eē naturale a
q̄si cōe. cū cōmodo nr̄o a alieno. Ait em̄ lex nature
Equū ē neminē cū alteri⁹ iactura fieri locupletiorē
Qs Tulli⁹ magnifice dicit. Neq; timor neq; dolor
neq; mors neq; aliis q̄s extrinsec⁹ accidē possit: taz ē
stra naturā q̄ ex alioz incōmodo suū augere cōmo
dū a maxie de exiguitate mēdicā. Ait ei cassio. Vltē
oēs crudelitates ē diuitē velle fieri de exiguitate mē
dicā. Pro vtroq; aut. p̄ dei s̄uicio a hūano cōmodo
dicūt verba sac̄dotes a clerici seculares p̄ncipal^r p̄ dei
s̄uicio: sc̄dario p̄ suo cōmō. Viue em̄ d̄nt de altari ut
decreta clamāt Et etiā paul⁹ in epla. j. ad corin. vbi
dic̄. Qui altari s̄uiūt cū altari p̄tiāpāt. Ita a d̄ns
ordinaunt his q̄ euāgeliiū denūciāt de euāgelio viue
d̄nt. Quidā t̄n clerici cām cūtant qz p̄ncipal^r faciūt
a dicūt v̄ba p̄ hūano cōmodo a p̄ bonis p̄bendis. a
sc̄dario p̄ dei s̄uicio q̄d facere nō d̄nt. Cā x̄o dicēdi p̄

amico te monere d; dū tamē verba sint iusta a hone
sta. **L**ex eī amicitie s̄m tullii. **N**ec est ut nō rogez
m9 res turpes nec faciam9 rogati: nō em̄ p amico fa
cere v̄l dicē dēs qđ ad pctm̄ ptin;. **N**ā s̄m regulā iu
ris nō est excusatō pcti si amici cā peccauer̄. **A**micū
em̄ crimīa si feras facis tua. a qđ pl9 ē bis peccat q̄
pctō obsequ; accōmodat crimē sibi parat q̄ nocētēz
adiuuat. nā soci9 fit culpe q̄ nocētē adiuuata maxie
in re turpi duplex ē pctm̄. **A**it eī Sen. **I**n turpi re pec
care bis est devertin9re. **I**n opē x̄o amicū defendē dēs
ut ver9 defensor dicaris. **A**it eī cassiodor9. **I**lle pprie
defensor est dicēd9 q̄ defendit in opē. **P**ro oib9 x̄o pre
dictis libēt9 v̄ba fundas vtilia videlz p dei funcō et
hūano cōmodo a amicitate. **E**t lz multa exēpla
ad expositōez h9 adūbñ. **C**ur dicā valeāt hec breuita
tis causa tibi sufficiant.

Quō loq̄ndū sit sunt quin9 modi seruandi.

Redictis auditis a intellectis sup hoc adūbio.
Cur expositōez a intellectū audias h9 dictōnis
Quō a certe ist9 quō formā a modū requit. ḡ cū lo
q̄is modū dicēdi req̄res. **N**ā sic in reb9 mod9 ē suā
d9 de q̄ dia osueu. **O**ib9 adde modū mod9 ē pulcerrī
ma virt9. **V**ltra eī modū a cūtra modū nichil ē rectū
qđ multū elegāt a p̄dare dic̄ orati9. **E**st mod9 i re
b9 sūt certi demiq; fines. q̄s vltra cūtraq; neq̄t cōsistē
rectū a ita i dictis si mod9 omitta2 nihil laudabile po
terit inuēiri. **A**it eī cassiodor9 mod9 vbiq; laudād9 ē.
Mod9 itaq; tu9 fit q̄ntuplex: videlz in pnūciatōe in
velocitate: in tarditate: in q̄ntitate: a in q̄litate. **V**i
dēdū est ergo qđ sit pnūciatō. **P**ronūciatō est ver
boz digtas reb9 a sensib9 accōmodata a corpis mo
deratō. **N**ec em̄ intantū excellit ut scđm s̄mā mar
titulñ. q̄ indocta oratō laudē cōsequitur si optime fera2
Et q̄uis exposita sit si indecēt dica2 cōtēptū irrisionez
q̄ merea2. **I**n pnūciatōe itaq; primū exerceri d; v̄d
a spūs moderatō corpis a lingue motus vicia q̄ si q̄

fint oris. diligēti cura emēdanda sūt. ne verba sint inflata: vñ alleuata. vñ in faucib⁹ frēdentia. nec voel immamitate resonātia. nō aspera frēdentib⁹ vñ hyzantib⁹ labijs plata. **S**ed p̄fima eq̄le vñ lemit a clare p̄nūciata. ut suis queq; materie somis enūciētur. a vnūq; q; verbū legitimo accētū deoꝝ: nec imoderato clamore vocifere⁹ nec oñtatōis cā frāga² oratio. vñ p̄ loais reb⁹ caus⁹ a tēpib⁹ dispēsanda ē. **N**ā aliqua simplicitate narrāda sūt: aliq̄ autoritate suadēda. **A**lia cū indignatōe deprimēda: alia miseratōe flectēda. **I**ta ut vox a orō semp sue cause cōueniānt: seq̄tur ergo ut q̄ leta sunt leto vultu p̄nūciabū² que tristia tristi vultu: q̄ crudelia minaci vultu dicēda sunt. **Q**uod p̄clare docet orati⁹ dicēs **T**ristia mestū vultū verba decēt. iratū plena minarū tudētē lasciuia seuerū seria dicta. **O**bseruādū est etiā ut sit recta facies: ne labia detorq̄antur: nec magn⁹ hyat⁹: nec sup̄m⁹. vñ sup̄ffus vult⁹: nec deiecti in terra oculi a inclinata ceruix: nec eleuata aut depressa supercilia qz nichil pōt placere qd nō deceat. **E**t s̄m tullū. **C**aput artis est dicere qd deceat: labia labere vel mordē est deforme. **C**ū etiā in dicēdis v̄bis mod⁹ esse debeat: ore nō magis q̄ labijs loq̄ndū est. **D**icēda q̄ sunt submissa leuiter: matura grauit̄ inflexa moderate. **C**uz magna dicim⁹ grauit̄ p̄ferenda sunt: cū etiā parua dicim⁹ humilē cū mediocria tēporāda sūt. **N**ā ec̄ in paruis causis nichil grande nichil sublime dicēdū est. **S**ed leui ac pedestri more loq̄ndū. **I**n causis vero maiorib⁹ vbi de deo vel hominū salute referimus. plus magnificētie a fulgoris est exhibendū. **I**n compatis vero causis vbi nichil agi⁹ nisi ut auditor delectet moderate dicēdū ē. **S**z notādū est q̄ quis de magnis reb⁹ q̄sq; dicat nō tamē semp magnifice diceret debz. **N**ā ut auctorē seneca de formula honeste vite lauda p̄ce vitupa p̄ci⁹. **S**ic̄ rep̄hēdēda ē mīmia laudatō sic̄ imoderata vitupatō illa cū adulatōe

hec malignitate suspecta est. in presentia autem sui
alijs laudari non debet. Scriptum est enim. **L**audare pre
sentem nec ledere decet absentem. **I**n velocitate a tardi
tate sicut modum requiras veritatem alio in dicendo est quam
in faciendo. non enim deus esse velox ad loquendum. sed tardus cum
moderamine competenti. **A**it enim beatus Iacobus in epistola sua
Esto velox ad audiendum. tardus vero ad loquendum. a tar
dus ad iram. **E**t salomon dicit. **V**idisti hominem velocem ad lo
quendum stulticia speranda est magis quam illius correctio.
Et cassiodorus. **N**ec est regalis pro ducubio virtus tardus
in verba prope a celeris necessaria sententia. **S**icut in iudica
do tardus esse deus. **S**criptum est enim. **O**ptimum iudicium existio
quod cito intelligit a tarde iudicat. **I**n esse dicit consuevit.
Ad permitendum imperat. quod cito iudicat. **C**ompetens enim mora
in talibus non est reprobanda. unde quodammodo. **M**ora omnis odio
est. sed facit sapientem. **P**arisformiter in consiliis requiras tar
ditatem a non velocitatem aut festinantiam. in deliberando
enim utilia mora est tutissima. **S**criptum est enim de consiliis quod
diu tractaueris puta rectissimum. **V**elox enim consilium sequitur
pernitentia. **E**t iternum tria sunt contraria consilio festinantia
ira a cupiditas. **I**n faciendo autem pro deliberatione velocita
tem exercere dicitur. **A**it enim seneca in epistolis. **M**inimam dico quam faci
as a diu deliberato cito facto celeritas enim beneficium gra
tium facit. **H**oc pulchre dicit salustius. **P**ro ut quod incipias consilio
a ubi consuleris mature. facto opere. **E**t salomon. **V**idisti
hominem velocem in omni opere suo coram regibus stabit. nec erit
inimicus ignobilis. **E**t iesus sydore dicit. **I**n omnibus operibus tuis ve
lox esto a omnis infirmitas non occurrit tibi. **N**on tamen tamen
velocitatem exerceas quam operibus perfectio impedit. **I**n quanti
tate insuper modum requiras non multa dicendo. nam in mul
tiloquio non dicitur propter modum. **E**t salomon in ecclesiastico dicit. **M**ultas cur
ras sequuntur somnia. a in multis sermionibus invenitur stulti
cia. a alibi idem. **I**n omni tempore bono erit abundantia. ubi autem
sunt verba prima ibi frequenter egestas. **S**eneca dicit. **N**ichil equum
proderit nisi quiescere. **E**t cum alijs loqui minima secum multa. mo
derate tamen loqui a tacere deus. **D**icit enim **P**aphis. **N**ec

mimū taceas nec verba supflua dicas. Audias er-
go plurima. respōdeas vero pauca. **R**ā ut ait socra-
tes. **I**n oib⁹ placere poteris si gesseris optima. a lo-
quut⁹ fuerit pauca. **I**n q̄litate demq; loquēdi modū
regras se; dicēdo bene. **S**criptū est em̄. **P**riūcipiū ami-
ciāe est bñ loq̄. male dicere vero est exordiū mimi-
citiāz. dicēda igit̄ sūt v̄ba leta. honesta. laudā. sim-
plicia. cōposita. plano ore. vultu q̄eto. facie cōposita.
fine imoderato cachinno clamore nullo p̄ferēda. de
quib⁹ Salomō dic̄. **F**au⁹ mellis v̄ba cōposita dulcedo
aīe a sāitas offiū. a hec ad expōsitōez a intelligētīā
hui⁹ d̄cōis quomō dicta sufficiant.

Quando loquēdū a dicendū sit a q̄ ordine.
Sup̄est demq; videre de intelligētīa a expōsitōe
hui⁹ aduerbī qñ certe istd̄ quādo tēpus req̄-
rit. **R**eq̄ras ergo diligēt̄ tēp⁹ dicēdi simul a ordi-
nē. **A**it em̄ **J**esus sydrac. **N**ō sapiēs tacebit vsq; ad
tēp⁹ lasciu⁹ at̄ a ip̄ndēs nō obseruabit tēp⁹. **S**erua
do⁹ ergo tēp⁹ seq̄s v̄bū salo. dicētis. **T**ēp⁹ dicēdi
t̄ps tacēdi. **M**agna em̄ res est v̄cis a filētī tempa-
mentū. vñ sene. di. **S**erua itaq; filētīū donec loq̄ tibi
fuerit necessariū. **E**t nō solū tuū silentiū serua. sed a
alioz silentiū expecta. **E**xpectare ḡ debes dicēdi tē-
p⁹ donec tibi p̄beat auditū. **A**it em̄ **J**esus sydrac. **V**bi
nō es audit⁹ nō effundas s̄monē a ip̄ortune noli ex-
tollī ī sapia tua. **I**mportuna em̄ est narratō tua qñ
tibi nō p̄betur audit⁹ a est q̄si musica in luctū. **R**ā
ut idē ait. musica in luctū ip̄ortuna narratō. **E**t q̄ nar-
rat verbū nō attēxētī q̄si q̄ exat̄at dormiētē a graui
somno. **E**t nō solū in dicēdo alijs. sed et̄ in r̄ndēdo tē-
p⁹ expectare dēs. **R**ā scriptū est. **R**epperes r̄ndere do-
nec finis fuerit interrogātis. **R**ā ut ait salo. **Q**ui p̄-
us r̄ndet ante p̄ audiat stultū se eē demrāt a cōfusio-
ne dignū. **S**it̄ q̄ pri⁹ loq̄t̄ q̄ discat ad cōtēptū a irri-
fionē p̄eat. vñ **J**esus sydrac dic̄. **A**n̄ iudiciū para tu
sticiā. **E**t an̄q; loq̄ris discē singula. **E**rgo suo loco et̄

tempore dicenda sunt ipostero ordine penitus ob-
misso. **N**az si de predicatōe loq̄ desideras tpe agruo
pri⁹ historiā dicas q̄ docet rē gestā. **P**ostea vero al-
legoriā q̄ docet mysticū sensū ad eccliam militatē pti-
nentē. **T**ercio vero tropologiā que est ad informa-
tōem bonorū morū. Si vero de eplis tractes pri⁹ loco
pone salutatōem. scdō exordiū. tercio narratōez. q̄r-
to petitōem. a q̄nto cōclusionē. Si at̄ de cōcionādo in
ambaciatis faciēdis studeas. **P**ri⁹ loco a tēpore salu-
tatōem dicas. **S**cdō vero cōmēdatōez tā illoz ad q̄s
ambaciata dirigi² q̄ sociorū tecū ambassatā portan-
tū siue narratōem ei⁹ qd̄ tibi impositū fuerit. **T**ercō
facies exhortatōem dicēdo suasoria v̄ba ad cōsequēdū
id qd̄ postulat. **Q**uarto in oī postulatōe allegādo
modū q̄ id qd̄ postulat fieri valeat. **Q**nto induces
exēpla de reb⁹ in similib⁹ negocijs factis a obseruatē.
Sexto deniq̄ assignabis sufficiētē rōez ad p̄dicā om-
nia. **E**t hoc facias ad exēplū gabrielis archangelī
q̄ cū missus esset a deo ad btām virginē mariā. **P**ri-
mo posuit salutatōnē dicēs. **A**ue grā plena dñs. **ṽ**
Scdō cōfortatōem siue exortatōem de deo ne timeas
Maria. **ṽ**. **Q**uā exhortatōem iposuit archāgelus
denūciatōni. **E**t idō qz btā **M**aria turbata fuerat in
salutatōe archāgelī. **T**ercio vero posuit annūciatō-
nem di. **E**cce cōcipies in vtero a paries. **ṽ**. **Q**uarto
posuit modi exp̄sionē cū dixit. spūscūs supueniet
in te: a virtus. **ṽ**. **Q**nto posuit exēplū cū dixit. ecce
elizabeth cognata tua. **ṽ**. **S**exto assignuit sufficiētē
rōem ad p̄dicta cū dixit. qz nō erat impossibile ap̄
deū om̄e verbū. **S**i autē de legib⁹ a decretis tractare
voluerit. p̄mo tēpe a loco lrām ponas. scdō casū. ter-
cio lrē expositōem. q̄rto filia. q̄nto straria. sexto so-
lutōnes. **E**t sic de quilibet sciētia q̄ ad eā ptineāt scd⁹
p̄sens prius a poster⁹ sunt dicēda. **H**ec deniq̄ exē-
pla sup hoc aduerbio qn̄ tibi ad presens dicta suffi-
ciāt. **T**u at̄ ex ingenio tibi a deo p̄stito multa sup h̄

a sup quolibet verbo huius versiculi. Quis quid dicit
p tue voluntatis arbitrio poteris cogitare. Nam sicut
abecedario septuaginta omnes voluntur. Ita sup hoc dicto
versiculo quicquid dicit vel taceri debet fieri possit inflecti.
Hanc igitur doctrinam sup loquendo vel tacendo breuiter com-
prehensam tibi a alijs tuis fratribus literatis scribere curavi
quod vita literatorum potius in loquendo vel in dicendo quam in fa-
ciendo consistit. Sene hoc testatur qui ait. Culpa est mi-
nime conueniens literato viro occupatio exercendi lae-
ratos a dilacerandi virtutes. Si autem etiam sup faciendo
volueris habere doctrinam detraha de hoc versiculo
istis verbis dicas. a in loco illius ponas hoc verbum faci-
as. Vnde dicitur. Quis quid cur facias. cui. quomodo. quoniam
requiras. Et ita fere omnia que dicta sunt supra. a multa
alia poterunt ad verbum facias aptari vtiliter. His denique
auditis circa predicta exercitatioe intensissima a frequen-
ti usu te ipsum exerceas. Nam exercitatio ingenium a na-
turam sepe vincit. a usus omnium magistrorum precepta supe-
rat. ut valeas doctrinam dicendi ac faciendo in promp-
tu habere. deum insuper exora qui michi donauit predicta
tibi narrare ut ad eterna gaudia nos faciat peruenire. Amen.

Expliat liber de doctrina loquendi a tacendi
ab Albertano causidico brixensi ad instructionem fil-
iorum suorum compositus. Impressum Colonie apud
Lijssipichen.

Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page. The text is arranged in approximately 15 horizontal lines.

Second block of faint, illegible text, also appearing to be bleed-through from the reverse side. It consists of about 5 lines.